

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 76/2011-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 17. marca 2011 predbežne prerokoval sťažnosť J. H., K., Š. H., D., M. B., rod. F., K., M. N., K., a F. T., Česká republika, zastúpených advokátom JUDr. M. H., K., vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach č. k. 11 Co/339/2008-251 z 19. mája 2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. H., Š. H., M. B., rod. F., M. N. a F. T. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. augusta 2010 doručená sťažnosť J. H., K., Š. H., D., M. B., rod. F., K., M. N., K., a F. T., Česká republika (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 11

ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 Co/339/2008-251 z 19. mája 2010 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa v konaní vedenom Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 15 C/789/1994 domáhali odstránenia neoprávnenej stavby postavenej na pozemku parc. č. 6993/2, na LV č. 10258 v k. ú. K. Následne počas konania uplatnili eventuálny žalobný petit pre prípad, že odstránenie stavby nie je účelné, a navrhli zriadenie časovo neobmedzeného vecného bremena na ťarchu sťažovateľov ako vlastníkov pozemku pôvodne zapísaného v pozemkovoknižnej vložke č. 9560, kat. ú. K., parc. č. 10602/1 o výmere 2529 m², ktorému zodpovedá právo žalovaných v 1. až 3. rade nerušene užívať časti uvedeného pozemku špecifikované v sťažnosti za náhradu určenú znaleckým posudkom.

Okresný súd rozsudkom č. k. 15 C/789/1994-176 zo 7. augusta 2008 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) ich žalobu zamietol v celom rozsahu s odôvodnením, že na sporných pozemkoch sa nenachádzajú stavby v zmysle § 135c ods. 3 Občianskeho zákonníka. Podľa sťažovateľov okresný súd však správne predbežne vyriešil otázku vlastníckeho práva sťažovateľov k sporným pozemkom, keď dospel k záveru, že vyvlastňovacia vyhláška je nulitným aktom, na základe ktorého pôvodný vlastník pozemkov nemohol byť pozbavený svojho vlastníckeho práva, a teda sťažovatelia sú spoluvlastníkmi časti pozemku, na ktorom sa nachádza športový areál „A.“ (ďalej len „areál“).

Sťažovatelia podali proti rozsudku okresného súdu odvolanie, ktorým namietali, že okresný súd dospel na základe vykonaného dokazovania k nesprávnym skutkovým zisteniam a vec nesprávne právne posúdil.

Po preskúmaní veci krajský súd rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku o zamietnutí žaloby ako vecne správny, pričom vec odlišne právne posúdil

a dospel k záveru, že „sťažovatelia neboli v súdnom spore aktívne legitimovaní, pretože sa ochrany svojich práv mali domáhať prostredníctvom reštitučných zákonov“.

Krajský súd svojím rozsudkom pripustil dovolanie „na otázku, či v prípade ak je daný dôvod na vydanie veci podľa § 6 ods. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Zb. ... možno sa domáhať ochrany vlastníckeho práva k tejto veci podľa všeobecných právnych predpisov“. K tejto skutočnosti sťažovatelia uviedli, že „odvolací súd pripustil dovolanie o otázke, ktorá v konaní nebola sporná“.

K odlišnému právnemu hodnoteniu veci krajským súdom sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že si „svoje práva uplatnili podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka, pretože podľa ich názoru nebolo možné postupovať ani podľa jedného z prijatých tzv. reštitučných zákonov. ... dôvody na ich strane neboli formálnoprávne perfektné, teda nezodpovedali všetkým skutkovým náležitostiam jednotlivých prípadov, v ktorých by sa inak mohli domáhať ochrany svojich práv a vydania veci. ... žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia o tom, že už nie sú vlastníckmi svojich pozemkov dozvedeli až v roku 1993, teda po uplynutí zákonmi stanovených lehôt.

Podľa názoru sťažovateľov, nikto z nich nie je a nikdy nebol oprávnenou osobou, pretože ich vlastnícke právo na štát nikdy neprešlo. ... Navyše sporné pozemky v čase vyvlastnenia neboli súčasťou poľnohospodárskeho pôdneho fondu alebo lesného pôdneho fondu.“.

Sťažovatelia v sťažnosti ďalej uviedli, že „tzv. reštitučné zákony ako úprava *lex specialis* sa na ich konkrétne vzťahy nemohla aplikovať a preto bolo nevyhnutné postupovať podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka, ktoré v danej dobe boli platné a účinné, pretože Občiansky zákonník ako *lex generalis* ochranu ich práv naďalej zabezpečoval.

Súdy opakovane uviedli, že vyvlastňovacia vyhláška je nezákonná a neúčinná, čo ich vedie k nevyvrátiteľnému záveru, že sťažovatelia, resp. ich právni predchodcovia nikdy neprišli o svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam a tento stav trval aj ku dňu účinnosti tzv. reštitučných zákonov. Prijatie, platnosť a účinnosť reštitučných zákonov nič nemenia na

skutočnosti, že na základe absolútne neplatného právneho úkonu nie je možný vznik ani zánik vlastníckeho práva.“

Podstatou sťažnosti vo vzťahu k sťažovateľmi navrhovanému zriadeniu vecného bremena na celý pozemok je ich argumentácia, že celý areál je potrebné „*vnímať ako jeden celok (teda jediná stavba vrátane jej súčastí a príslušenstva), ktorý pozostáva z viacerých častí navzájom natoľko prepojených, že jedna bez druhej nemôže existovať a/alebo fungovať vôbec alebo iba s veľkými ťažkosťami. Celý areál slúži iba na jediný účel a na žiadne iné aktivity. Ide o súbor stavieb (hromadnú vec), ich príslušenstva (veci, ktorej patria vlastníkovi hlavnej veci a sú ním určené k tomu, aby boli s hlavnou vecou trvale užívané) a súčastí (všetko, čo podľa povahy patrí k veci a nemôže byť oddelené bez toho, aby sa vec znehodnotila), ktoré majú jediné funkčné určenie a zdieľajú právny osud hlavnej veci. Pojem hromadná vec nie je termínom používaným priamo Občianskym zákonníkom, no teória práva ho jednoznačne pozná a používa. Skutočnosť, že samotný Občiansky zákonník tento pojem nepoužíva však neznamena, že by tento zákon používanie tohto pojmu vylučoval. Je zrejmé že medzi pozemkom a stavbou neexistuje vzťah ako medzi hlavou vecou a jej príslušenstvom. Podľa názoru sťažovateľov však medzi stavbami na ich pozemkoch existujú vzťahy zodpovedajúce vzťahu hlavnej veci a jej príslušenstva. Zodpovedá tomu aj užívanie celého areálu, v ktorom sa rekreačne za odplatu hrajú tenisové zápasy. Tým, že sudy nesprávne aplikovali platnú právnu úpravu, boli porušené ustanovenia § 120 a 121 Občianskeho zákonníka. Podľa § 120 Občianskeho zákonníka platí, že súčasťou veci je všetko, čo k nej podľa jej povahy patrí a nemôže byť oddelené bez toho, že by sa tým vec znehodnotila (1). Stavby, vodné toky a podzemné vody nie sú súčasťou pozemku (2). Podľa § 121 ods. 1 Občianskeho zákonníka platí, že príslušenstvom veci sú veci, ktoré patria vlastníkovi hlavnej veci a sú ním určené na to, aby sa s hlavnou vecou trvale užívali.*

Jednotlivé povrchové úpravy a drobné stavby, ktoré sa na sporných pozemkoch nachádzajú, majú doplnkovú funkciu k hlavným stavbám (napr. tenisová dvoj hala). Žalovaný v 3. rade v areáli vykonáva podnikateľskú činnosť. Areál bol takto vnímaný už od svojho začiatku, pri jeho plánovaní, vyvlastňovaní pozemkov pod ním, jeho neskoršej výstavbe a i súčasnom používaní. Areál bol plánovaný, povolený a vybudovaný ako Tenisový areál V. Žalovaný v 1. rade s areálom hospodáril ako s Tenisovým areálom „A.“

a na žalovaného v 3. rade ho síce dvoma zmluvami, ale všetko previedol ako nehnuteľnosti, ktoré spolu vzájomne súvisia a sú na seba závislé. Ako tenisový areál ho nazýva aj samotný prvostupňový súd, a to opakovane aj v odôvodnení rozhodnutia vydaného v tomto súdnom spore.“.

Sťažovatelia v sťažnosti tiež poukázali na to, že priamo zákonodarca zriadil vecné bremeno k niektorým objektom, ako sú napr. komunikácie, predovšetkým cesty I. a II. triedy a diaľnice, ktoré sa povahovo nelíšia od objektov nachádzajúcich sa na ich pozemku – v tejto súvislosti odkazujú na § 6 zákona č. 639/2004 Z. z. o Národnej diaľničnej spoločnosti a o zmene a doplnení zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov. Obdobne zákon č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov definuje v § 1 ods. 1 ako „pozemok pod stavbou“ aj príslušnú plochu, ktorá svojím umiestnením a využitím tvorí neoddeliteľný celok so stavbou, pričom v § 4 ods. 1 cit. zákona upravuje vo verejnom záujme k pozemku pod stavbou v prospech vlastníka stavby vznik práva zodpovedajúceho vecnému bremenu. Tento zákon sa podľa § 1 ods. 2 primerane vzťahuje aj na usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom, na ktorých je umiestnený športový areál, ak tento športový areál prešiel do vlastníctva obce podľa osobitného predpisu, v súvislosti s čím sťažovatelia poukázali, že *„nevidia rozdiel medzi športovým areálom alebo pozemkom pod stavbou, na ochranu ktorých sa prijíma samostatný zákon a športovým areálom a pozemkami pod stavbou, ktoré sú predmetom tohto konania. Jediný rozdiel je ten, že zákonodarca takýmto spôsobom chce chrániť iba ním určené subjekty – obec a vyššie územné celky (pretože tu existuje verejný záujem ako vyplýva z dikcie tohto zákona).“.*

Za porušenie základného práva na ochranu vlastníctva garantovaného v čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy rozsudkom krajského súdu považujú sťažovatelia skutočnosť, že ich vlastníckemu právu k pozemkom *„nebola priznaná ochrana a tým rovnaký zákonný obsah, ako iným vlastníkom v obdobných sporoch. Je zrejmé, že existujúci stav bolo nevyhnutné riešiť zriadením vecného bremena za náhradu. Všeobecne je podľa názoru sťažovateľov*

potrebné vychádzať z priority ich vlastníckeho práva, ktoré bolo im, resp. ich právnym predchodcom protiprávne odňaté a tým došlo k porušeniu ich subjektívneho vlastníckeho práva – právo predmet svojho vlastníckeho práva držať, užívať ho a pod. Krajský súd v Košiciach svojím rozsudkom posvätil ten právny stav, že vlastnícke právo sťažovateľom k rodičovským pozemkom je obmedzené a to bez akejkoľvek náhrady.

Tým došlo aj k porušeniu práva sťažovateľov na spravodlivý proces, t. j. práva domáhať sa ochrany svojich práv na nezávislom a nestrannom súde, ktoré je zakotvené v čl. 46 ústavy. Súdny totiž odmietli vyriešiť otázku vyporiadania reálneho užívania pozemku s vlastníkmi pozemku (sťažovateľmi), ktorí nemôžu využívať ktorékoľvek z oprávnení, ktoré tvoria a definujú obsah vlastníckeho práva a tým rezignovali na materiálnu ochranu ich vlastníckeho práva. Namietanému porušeniu vlastníckeho práva sťažovateľov nebola poskytnutá ochrana v medziach zákona tým, že súdy oboch stupňov nerozhodli o zriadení časovo neobmedzeného vecného bremena za náhradu na celom pozemku, ako kompenzáciu nemožnosti užívať vlastníctvo sťažovateľov.

Okrem toho k porušeniu práva sťažovateľov na spravodlivý proces došlo aj tým, že v skutkovo a právne zhodnom spore vedenom na Okresnom súde Košice I. pod sp. zn. 15 717/2002 bolo rozhodnuté tak, že súd poskytol vlastníkom pozemkov ochranu ich vlastníckeho práva, zriadil vecné bremeno a rozhodol o vyplatení náhrady. V danom čase pritom už úprava týkajúca sa reštitučných nárokov existovala. Je taktiež zrejmé, že k porušeniu práva sťažovateľov na spravodlivý proces došlo aj tým, že odvolací súd sa vo svojom rozhodnutí ani nevyporiadal s podstatnými argumentmi, ktoré sťažovatelia v konaní uvádzali. Odvolací súd vyššie uvádzané a pre rozhodnutie vo veci podstatné argumenty sťažovateľov ignoroval.“. Týmto postupom krajský súd nedodrжал podľa názoru sťažovateľov princíp predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, ktorý je súčasťou princípu právnej istoty.

Na základe uvedeného sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd rozhodol nálezom tak, že:

„Právo sťažovateľov garantované v čl. 46 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 Dohovoru ... a čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny ... rozsudkom Krajského súdu v Košiciach zo dňa 19. 5. 2010, č. k. 11Co 339/2008-251 porušené bolo.

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach, č. k. 11Co 339/2008-251 zo dňa 19. 5. 2010 sa zrušuje.

Krajský súd v Košiciach je povinný nahradiť sťažovateľom trovy konania vo výške vyčíslenej na základe výzvy Ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľov. “

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dané dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv a slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že ochrany

toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých sa namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť ústavný súd odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. I. ÚS 103/02).

Sťažovatelia namietajú porušenie svojich základných práv na ochranu vlastníctva a na súdnu ochranu zaručených v čl. 11 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 listiny, čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 dohovoru tým, že krajský súd v napadnutom rozsudku nenapravil pochybenia okresného súdu spočívajúce podľa ich názoru v nesprávnych skutkových zisteniach a nesprávnom výklade a aplikácii § 135c Občianskeho zákonníka, v dôsledku čoho nezriadil vecné bremeno na ich pozemky a následne im nepriznal náhradu za ich užívanie. Krajský súd sa podľa sťažovateľov tiež nesprávne priklonil k aplikácii tzv. reštitučných zákonov napriek tomu, že v predmetnej veci nikdy nebolo možné postupovať podľa žiadneho špeciálneho predpisu.

Krajský súd po preskúmaní rozsudku súdu prvého stupňa dospel k záveru, že je potrebné ho potvrdiť ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) aj keď z iných dôvodov. Krajský súd zároveň vo výroku svojho rozsudku pripustil dovolanie „na otázku, či v prípade, ak je daný dôvod na vydanie veci podľa § 6 ods. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, možno sa domáhať ochrany vlastníckeho práva k tejto veci podľa všeobecných právnych predpisov“, čo odôvodnil s poukazom na výsledok odvolacieho konania a s poukazom na § 238 ods. 3 OSP s tým, že «otázka, či možno uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov v prípadoch, keď bol daný reštitučný nárok podľa Zákona o pôde (§ 6 ods. 1 písm. p/) je otázkou zásadného právneho významu, keďže aj na tunajšom súde sú už rozhodnutia (napr. 5Co 14/09), ktoré otázku vlastníctva neriešili podľa uvedenej zásady (tak ako je to v tejto veci) a okrem toho, z rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sú senátu 11 Co známe iba dve rozhodnutia, z ktorých vyplýva, že dovolací súd pri riešení vzťahu „lex specialis a lex generalis“ dospel k záveru, že

žalobcovia sa mohli domáhať obnovenia svojho vlastníckeho práva len podľa reštitučných zákonov. Ide o rozsudok 3Cdo 120/03 a rozsudok 4Cdo 130/2007.».

Ústavný súd v kancelárii Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a v kancelárii okresného súdu zistil, že vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 789/1994 sťažovatelia nepodali dovolanie proti rozsudku krajského súdu č. k. 11 Co/339/2008-251 z 19. mája 2010.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov. V danom prípade sťažovatelia mali k dispozícii účinný právny prostriedok podľa § 238 ods. 3 OSP. Sťažovatelia tento právny prostriedok ochrany svojich práv nevyužili. V nadväznosti na uvedené a uplatniac svoju subsidiárnu právomoc ústavný súd sťažnosť sťažovateľov po jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol pre nedostatok svojej právomoci.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. marca 2011